

Skrattmåsen i Skåne 1995

The distribution of the Black-headed Gull Larus ridibundus in Scania in 1995

Kenneth Bengtsson

Skrattmåsen har uppmärksamats mycket under senare år, dels p.g.a. den dramatiska nedgång som konstaterats, och dels via det arbete som lagts ned för att befria arten från jakt. Skrattmåsens kraftiga tillbakagång i Skåne, och övriga Sverige, belystes första gången i Anser 29:284 (4-90) och det var inga vackra siffror som presenterades. Från en förmodad kulmination omkring 1970 med 29 000 par i landskapet hade arten minskat till knappt 5000 par 1990! Här följer en översikt av läget säsongen 1995.

Det finns många troliga förklaringar till nedgången även om ingen ännu med bestämdhet känner orsakerna. Dikningar, igenväxning, jakt och äggpickning samt det moderna lantbruket med gifter och konstgödsel har framkastats som troliga orsaker. Jag vet inte, men nog verkar det troligt att det moderna lantbruket har största skulden till artens tillbakagång. Symptomatiskt är också det faktum att man ofta ser skrattmåsar födosöka på stadens gräsmattor och längs vägkanter under sommarmånaderna medan de odlade fälten ligger öde och till synes tomma på liv. Detta åskådliggjordes mycket tydligt för mig en majkväll i våras. På den några meter breda grässträngen mellan cykelbana och väg furagerade ett 100-tal skrattmåsar. För varje bil som passerade flög flocken upp, slarvigt och utan styrning, vilket är typiskt för arten (här har den en del att lära av kråkfåglarna!). Fälten grödder var för dagen lika högvuxna som gräset men inte en enda skrattmåsen fällde därute. Nej, de skulle till den smala grässträngen och priset blev givetvis ett par bilslagna individer.

Inventering

Inför häckningssäsongen 1995 bestämdes att vi skulle försöka göra en översiktlig inventering av skrattmåsen i Skåne. Fem år har förflutit sedan larmet gick 1990 och en uppdatering av läget var önskvärd. Tyvärr verkar det råda

en viss "inventeringströtthet" bland ornitologerna men vi tror oss nog ändå ha fått en rättvisande bild av den skånska skrattmåsstammen 1995. Lite trist, kan det tyckas, att det så pass lätt går att överblicka populationen!

Vi kan direkt slå fast att minskningen har upphört och att arten till viss del har återhämtat sig. Dock ser vi ömsom vin ömsom vatten i resultatet. Positivt är givetvis ökningen i sig, att flera relativt stora kolonier finns kvar eller har nyetablerats samt att häckningarna till stor del varit framgångsrika de två senaste säsongerna. Negativt är å andra sidan att några klassiska kolonier försvunnit och den fortsatta utarmningen i västra Skåne, i synnerhet i nordväst och sydväst.

Resultat

Resultatet blev 7828-8533 häckande par skrattmåsar i Skåne 1995. Ökningen sedan 1990 med omkring 3500 par står och faller emellertid med en enda lokal, nämligen den sedan 1990 nyetablerade kolonin vid IFÖ-verken i Bromölla. Sedan premiärårets 90 par har kolonin formligen exploderat och höll i år hela 3864 par! För att inte i onödan skapa utrymme för stor optimism skall dock nämnas att skrattmåsen av allt att döma minskat i västra Blekinge under senare år (Jörgen Westergren muntl.). Således kan ökningen i Bromölla, för populationen i stort, till viss del vara en chi-

mär. I övrigt kan vi blott konstatera att den skånska skrattnåsstammen håller sig inom samma ramar som 1990, om än med vissa omDispositioner. Läget i sydost har möjligen förbättrats en aning, bl.a. tack vare en nyetablerad koloni om 3-500 par vid Länsmannamossen. Dock varierar siffrorna från sydost kraftigt från olika rapportörer. Sjöbokolonin har ökat lite grann, troligen på grund av slyröjning på häckningslokalen och upphörd äggtäkt. Från nordost rapporteras om flera smärre nyetableringar i skärgården. Det skall bli spännande att se om skrattnåsen kan få rejält fäste därute. Vi har också fått rapporter om ett flertal solitär- eller fåparshäckningar från olika delar av landskapet. Dessa misslyckas som regel och ingår heller inte i redovisningen.

Två stora kolonier har försvunnit sedan 1990. Det gäller Gråen där kolonin stördes (människa?) och försvann 1994 samt Rönneholms mosse. Igenväxning av lokalerna är sannolikt delvisa förklaringar till försvinnandet för båda.

I nordväst är läget minst sagt uselt; endast en koloni, den vid Hasslarp, har vi fått kännedom om. Ett flertal kolonier från inventeringar 1978-81 är således borta. Samma sak gäller för sydväst där en 50-60 par stor koloni i Trelleborg är den veterligt enda.

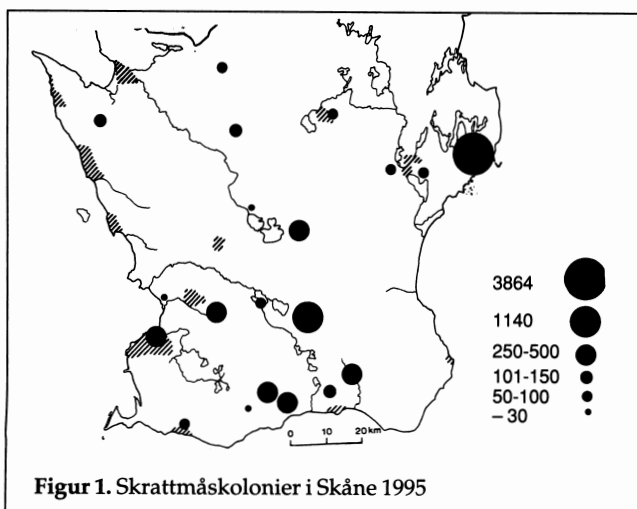
Malmökolonin på omkring 500 par är ungefär samma som 1990 men blott en spillra av den forna Sjölundakolonins glansperiod under

slutet av 70-talet då omkring 4-5000 par beräknades häcka. Kolonin i Krankesjön är ett både speciellt och tragiskt exempel. Den kulminerade uppenbarligen under artens glansperiod och höll 1974 hela 2620 par. Några år senare kunde blott 172 par räknas in! Stor orsak till raset hade givetvis sjöns allmänna kollaps som fågelsjö. Inte bara skrattnåsen övergav sjön utan i stort sett alla andra också. Dock har Krankesjön sedan flera år återuppstått som god fågelsjö och flertalet häckare har återvänt – dock inte skrattnåsen i nämnvärd omfattning. Årets 55 par är en patetisk siffra i sammanhanget.

Många små eller halvstora kolonier haverrar under ruvningstiden eller då ungarna är små. Till synes utan anledning överger de gamla fåglarna kolonin. Fenomenet är känt även från andra delar av landet och en trolig eller åtminstone tänkbar förklaring är ihärdig predation av mink. En annan förklaring kan vara att en koloni som etablerats under vattenrik vårflod, plötsligt ligger för långt ifrån närmsta vatten efter några veckors torka. Det senare framfördes som teori för en övergiven koloni i nordost.

Vi tolkar årets inventeringresultat som att stammen nått och passerat sitt lågvattenmärke och att det kan finnas anledning att hoppas på en ytterligare ökning framöver. Kanske kan en del nyanlagda och restaurerade våtmarker, likt Länsmannamossen, locka till sig nya kolonier.

Kanske kan en del gamla försvunna eller hotade kolonier få en ny chans om man likt Sjöbo renser lokalen från sly. Kanske innebär det, åtminstone för Malmö- och IFÖ-kolonierna, goda häckningsutfallet 1994-95 att grunden till en starkare stam är lagd. Klart positivt i sammanhanget är också det faktum att arten inte längre finns kvar bland de jaktbara arterna. De strävande som bla. SkOF varit delaktiga i för att befria skrattnåsarna från jakt har alltså krönts med framgång. Dock kvarstår, tyvärr, möjligheten att bedriva skyddsjakt på arten året runt!

Figur 1. Skrattnåskolonier i Skåne 1995

Tabell 1. Deskaniska kolonierna 1995. I några fall har rapporter kommit från två eller flera håll. Alla siffror har beaktats varför vissa lokaler har begåvats med min.- maxuppgifter. *Colonies of Blackheaded Gulls in Scania in 1995. Numbers of pairs. The righthand column: fledged young when known.*

Lokal	Antal par	Anm
Lomma	15	
Malmö	550	500 flygga ungar
Scaniaparken, Mö	8	
Trelleborg, Flaningen	50-60	
Sote mosse	10-15	
Ageröds mosse	30	Ca 10 ungar
Lågedammen	250-300	
Krankesjön	55	
Sjöbo	1140	
Vallby	300	
Bromma	125-150	
Furuhus	350-500	
Länsmannamossen	260-500	
Torsjö	300-500	
Hasslarp	150	många flygga ungar
Perstorp, Jeans damm	100-125	minst 10 pull 25/6
Hjälmsjön, Ö-ljunga	86	1 flygg unge!
Hässleholm, Maglekärr	75	enl. tidningsartikel i våras.
IFÖ Bromölla	3864	4000 flygga ungar
nära Karpalund	50	25 flygga ungar
Viby kyrka - Herkulesdammarna	60	misslyckat
Skärgården i nordost	enstaka	nyetablerade
Summa	>7828-8533	

Negativa rapporter har inkommit från Klippan och Kävlinge kommuner.

Figur 2. Utvecklingen för några skånska kolonier. *The development of some Scanian colonies.*

	78/79	90	91	92	93	94	95
Torsjön	1328	546	-	-	-	-	3-500
IFÖ	-	90	600	2000	2322	2150	3864
Lågedammen	200	120	-	-	-	-	250
Rönneholm	500	500	-	-	-	-	0
Sjöbo	600	895	-	-	861	876	1140
Furuhus	500	375	-	-	-	-	>350
Länsmannamossen	0	0	-	-	9	120	500
Gråen	1800	500	-	-	-	-	0
Malmö hamn	374	380	-	700	500	500	550

Krankesjön	1929	1930	1956/57	1968	1974	78/79	1990	1995
	400	700	11-1300	1300	2620	172	212	55

Anser 13:241

Tack

Jag vill tacka Bengt Andersson, Paul Axelson, John Beal, Bo Ekberg, Ingmar Holmgren, Gunnar Jarl, Kjell Karlsson, Hans Källander, Lars Lundquist, Pauli Kananen, Hannes Oden, Patrik Olofsson, Bo-Göran Persson, Christer Sjögren, Gustav Tallroth och Balint Wagner för uppgifter, såväl positiva som negativa.

Summary

The number of Blackheaded Gulls has been drastically reduced in Scania, southern Sweden. In 1970, there was an estimated population of 29 000 pairs in the province. Twenty years later, in 1990, fewer than 5000 pairs

were counted. In recent years, there has been a certain increase, though, and in the 1995 breeding season, the population was estimated at between 7828 and 8500 pairs. The increase might be partly the result of the fact that local authorities no longer order gull eggs to be destroyed. It is suggested that the drastic reduction in numbers after 1970 could be due to the extensive use of pesticides and fertilizers in modern agriculture.

Kenneth Bengtsson, Grönvägen 5 B,
232 32 Arlöv

Skrattmåsens nedgång har upphört och kolonier ses fortfarande i landskapet.

Foto: Karl Evert Lundgren